

HARMONIZOVANÁ MENOVÁ A BANKOVÁ ŠTATISTIKA NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA

BILANČNÁ ŠTATISTIKA PEŇAŽNÝCH FINANČNÝCH INŠTITÚCIÍ AKO ZÁKLAD PRE VÝPOČET MENOVÝCH AGREGÁTOV PODĽA METODIKY EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY

Ing. Ivana Brziaková, Národná banka Slovenska

Primárnym cieľom Eurosystému¹ je udržanie cenovej stability. Vývoj v množstve peňazí, ktoré je vydané centrálnou bankou do obehu ako aj objem, ktorý predstavujú presne určené pasívne (záväzkové) bilančné položky peňažných finančných inštitúcií, môže poskytnúť užitočné informácie o budúcom vývoji cien. Európska centrálna banka v analýze menového, finančného a hospodárskeho vývoja pripisuje významnú úlohu predovšetkým menovému agregátu M3² a oznamuje referenčnú hodnotu pre jeho medziročnú mieru rastu.

Hodnotenie menového vývoja v rámci Európskeho systému centrálnych bánk (ďalej ESCB) si vyžaduje správny a presný systém štatistiky. Preto štatistické údaje vykazované v národných bilanciách peňažných finančných inštitúcií majú dôležitú úlohu a prispievajú k hodnoteniu vývoja tak za bankový, ako aj celý finančný sektor. Harmonizácia vykazovaných údajov menovej a bankovej štatistiky tak znamená proces a schopnosť prezentovania národných údajov v rámci ESCB na základe používania jednotnej metodiky.

Cieľom článku je prezentovať metodiku tvorby agregovanej a konsolidovanej bilancie tvorenej za sektor peňažných finančných inštitúcií, ukázať ich význam ako zdroja informácií na zostavenie a výpočet menových agregátov podľa požiadaviek Európskej centrálnej banky.

1. Povinnosti vyplývajúce pre menovú a bankovú štatistiku Národnej banky Slovenska po vstupe do EÚ. Standardizovaná štatistika.

Vo všeobecnosti sa zodpovednosť a používanie jednotlivých druhov štatistík na európskej úrovni delí medzi Európsku centrálnu banku (ďalej ECB) a Európsku komisiu³. V prípade menovej a bankovej štatistiky zodpovednosť ECB jednoznačne vyplýva z jej cieľov a výkonu menovej politiky. ECB podľa ustanovení v článku 107(6) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva⁴ (ďalej Zmluva) a podľa podmienok ustanovených v článku 5 o zbere štatistických údajov, v Štatúte⁵ Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky (ďalej Štatút) vypracúva nariadenia v rozsahu potrebnom z hľadiska implementácie úloh Európskeho systému centrálnych bánk⁶. Spolu s ECB sa tak na tvorbe jednotlivých štatistických metodík, ako aj na tvorbe právnych predpisov, podieľajú aj národné centrálné banky. Vypovedacia hodnota agregovaných údajov za eurozónu alebo porovnaných v rámci Európskej únie (ďalej EÚ) musí byť zabezpečená harmonizovanou, t. j. jednotne používanou, metodikou na úrovni jednotlivých členských štátov.

Hoci sa uznáva, že nariadenia prijaté ECB podľa článku 34.17 neudelujú žiadne práva, ani neukladajú žiadne povinnosti neúčastníckym členským štátom, článok 5 Štatútu platí tak pre účastnícke, ako aj neúčastnícke členské

štáty.

Táto skutočnosť, spolu s článkom 5 Zmluvy, znamená povinnosť vypracovať a implementovať na národnej úrovni všetky opatrenia, ktoré neúčastnícke členské štáty považujú za primerané na výkon zberu štatistických informácií potrebných na plnenie požiadaviek štatistického spravodajstva ECB a na včasnú prípravu v oblasti štatistiky, aby sa mohli stať účastníkmi člen-

¹ Eurosystém pozostáva z ECB a z 12 národných centrálnych bánk členských štátov, ktoré prijali euro (BE, GE, GR, ES, FR, IE, IT, LU, NL, AT, PT, FI).

² Na základe rozhodnutia Riadiacej Rady ECB bola v decembri 1998 referenčná hodnota menového agregátu M3 (medziročná miera rastu) zvolená ako stabilný a spoľahlivý ukazovateľ inflácie v strednodobom horizonte.

³ Spoločne zdieľajú zodpovednosť za štatistiku platobnej bilancie, medzinárodnej investičnej pozície, finančných a nefinančných účtov. Oblasť zodpovednosti s dohodami o spolupráci sú stanovené v memorande o porozumení z marca 2003.

⁴ Článok 34.1 Právne akty. V súlade s článkom 108a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva ECB: vydáva nariadenia v rozsahu potrebnom na plnenie úloh definovaných v článku 3.1., a v prípadoch, ktoré vymedzia akty Rady uvedené v článku 42, prijíma rozhodnutia potrebné na plnenie úloh, ktorými je podľa tejto zmluvy a podľa štatútu poverený ESCB, podáva odporúčania a vydáva stanoviská.

⁵ Štatút Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky je PROTOKOL pripojený k Zmluve o EÚ podpísanej v Maastrichte vo februári 1992.

⁶ ESCB pozostáva z ECB a národných centrálnych bánk všetkých členských štátov EÚ.

⁷ Nariadenie Rady (ES) č. 2533/98 z 23. novembra 1998 týkajúce sa zberu štatistických informácií ECB.

skými štátmi. Členské štáty EÚ nepatriace do eurozóny tak poskytujú množstvo štatistických údajov používaných na monitorovanie ich hospodárstva a hodnotenie ich pripravenosti na zavedenie eura.

Vytvorenie harmonizovanej štatistiky na výkon jednotnej menovej politiky bola v kompetencii už predchodcu ECB – Európskeho menového inštitútu⁸. Význam potreby štandardizovať štatistické údaje na úrovni členských štátov ešte pred vznikom jednotnej meny vysvetľujú aj slová jeho prezidenta Alexandra Lamfalussyho: „Nič nie je dôležitejšie pre menovú politiku ako dobrá štatistika. Štatistické informácie sú potrebné na rozhodnutia, aké opatrenia treba vykonať, vysvetliť ich verejnosti a zhodnotiť následne ich účinok. Pokiaľ politika nebude opodstatnená a vysvetlená, nebude zrozumiteľná a inštitúcia, ktorá ju vykonáva, stratí dôveryhodnosť a narušený môže byť aj jej vlastný zmysel.“

Odbor štatistiky NBS začal od roku 2002 systematicky pracovať na zavádzaní novej metodiky a na vykazovaní požadovaných údajov ECB za oblasť menovej a bankovej štatistiky pre eurozónu⁹. Harmonizované údaje za Slovenskú republiku sú pravidelne zverejňované aj na internetovej stránke NBS¹⁰. Národné harmonizované údaje za členské štáty EÚ – nečlenské štáty eurozóny¹¹ sú mesačne predkladané Výboru guvernérov ECB, publikované sú v tzv. Zelenej knihe ECB (Green Book) a sú uverejňované na jej internetovej stránke. Proces prípravy a dosiahnutý stav harmonizácie za jednotlivé oblasti štatistiky sa pred vstupom Slovenska do eurozóny pravidelne hodnotí v správach pre Riadiacu radu ECB.

2. Definícia menových agregátov podľa ECB.

Definícia menových agregátov eurozóny je založená na:

- harmonizovaných definíciách jednotlivých kategórií záväzkov z konsoli-

dovanej bilancie peňažných finančných inštitúcií¹²

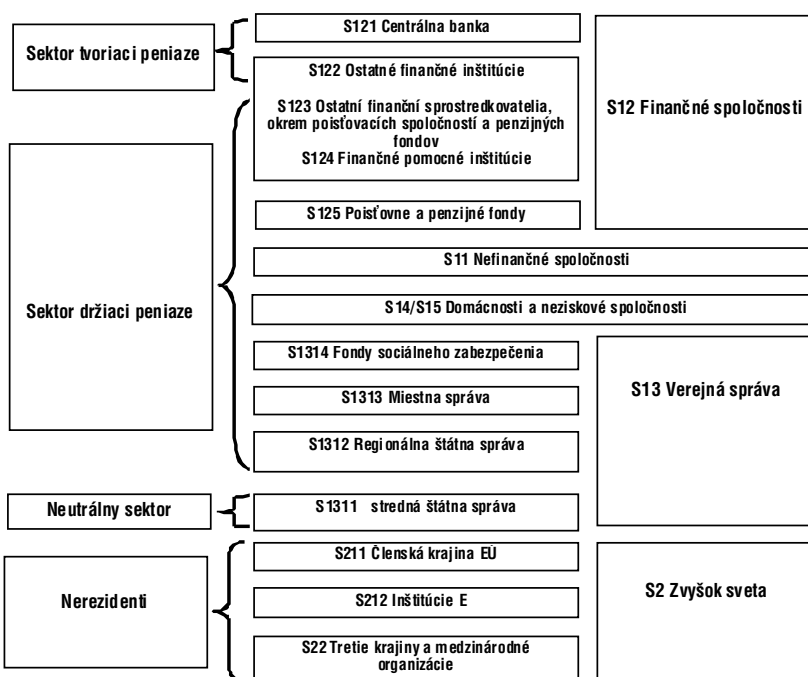
• definícií týchto rezidentských¹³ sektorov: sektora vydávajúceho peniaze (tzv. „*money issuing sector*“), sektora držiaceho peniaze (tzv. „*money holding sector*“) neutrálneho sektora (tzv. „*money neutral sector*“).

Do sektora „vydávajúceho peniaze“ patria rezidentské inštitúcie označované ako peňažné finančné inštitúcie (ďalej PFI), ktorých vydané pasíva/záväzky¹⁴ majú vysoký stupeň likvidity.

Sektor „držiaci peniaze“ obsahuje všetky rezidentské nepeňažné inštitúcie. Inštitucionálny sektor S.1311 – Ústredná štátna správa tvorí tzv. „neutrálny sektor“. Výnimku tvoria ale záväzky Ústrednej štátnej správy menového charakteru¹⁵, ktoré sú zahrnuté ako špeciálna položka v definícii menových agregátov.

Názvy a označenie jednotlivých subjektov, ktoré tvoria obsah uvedených sektorov, sú na účely vykazovania menovej a bankovej štatistiky definované v zmysle štatistického štandardu, ktorým je Európsky systém národných a regionálnych účtov (ďalej ESA95)¹⁶. Podrobne sú tieto inštitucionálne sektory uvedené v Tabuľke 1.

Tab. 1

⁸ Pripravné práce EMI, Článok 109f (3) Maastrichtskej zmluvy ako príprava na Stupeň III., ktorý začal rokom 1999 (3. etapa).

⁹ Opatrenia NBS č. 14 /2002, č. 10/2003, č.3/2003, č.11/2004 a č.10/2005 o predkladaní výkazov bankami a pobočkami zahraničných bánk na štatistické účely a Opatrenia NBS č. 9/2003, 10/2004 a 9/2005 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami za podielové fondy na štatistické účely.

¹⁰ www.nbs.sk/Bankový sektor/Harmonizovaná menová a banková štatistika.

¹¹ CZ, DK, EE, CY, LV, LT, HU, MT, PL, SI (do 1.1.2007), SK, SE, UK

¹² Podľa definície na štatistické účely ich tvoria: centrálna banka (S.121), úverové inštitúcie a ostatné finančné inštitúcie (S.122).

¹³ Rezidentom sa rozumie: právnická osoba so sídlom v Slovenskej republike, zahraničná osoba, ktorá má podnik alebo jeho organizačnú zložku umiestnenú na území Slovenskej republiky a je zapísaná v obchodnom registri alebo fyzická osoba s trvalým pobytom alebo dlhodobým pobytom na území SR.

¹⁴ Obeživo, podielové listy podielových fondov peňažného trhu, dlhové cenné papiere so splatnosťou do 2 rokov.

¹⁵ Vklady splatné na požiadanie, vklady a prijaté úvery s dohodnutou splatnosťou do 2 rokov, vklady s výpovednou lehotou do 3 mesiacov.

Menové agregáty sa v metodike platnej pre eurozónu zostavujú z určitých záväzkov PFI a ústrednej štátnej správy (S.1311)¹⁷ ako je napr. Štátna pokladnica, ktoré tieto inštitúcie vykazujú voči rezidentom okrem ústrednej štátnej správy a PFI. Bilančné položky vstupujúce do výpočtu peňažnej zásoby zahŕňajú údaje vo všetkých menách (na národnej úrovni Slovenskej republiky sú položky členené na SKK, Euro a ostatnú cudziu menu). Doba splatnosti príslušných položiek sa vyказuje ako ich pôvodná splatnosť.

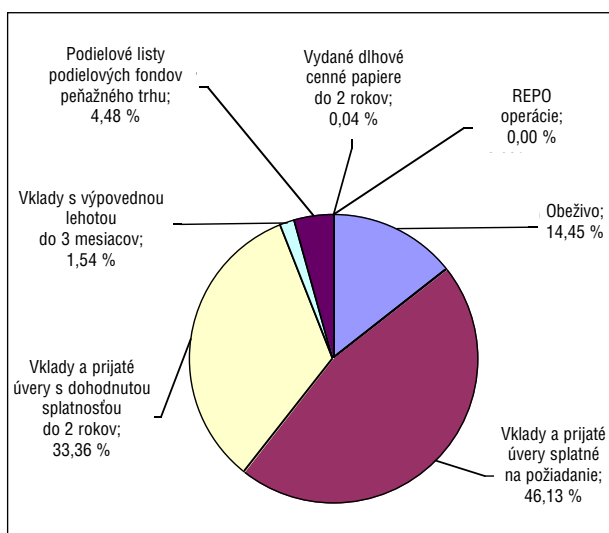
Definícia menových agregátov eurozóny v členení podľa jednotlivých záväzkov¹⁸ konsolidovanej bilancie PFI je uvedená v Tabuľke 2:

Tab. 2

Pasíva	M1	M2	M3
Obeživo	X	X	X
Vklady splatné na požiadanie	X	X	X
Vklady a prijaté úvery s dohodnutou splatnosťou do 2 rokov		X	X
Vklady s výpovednou lehotou do 3 mesiacov		X	X
Repo obchody			X
Podielové listy podielových fondov peňažného trhu ¹⁹			X
Vydané dlhové cenné papiere so splatnosťou do 2 rokov			X

Menové agregáty a ich protipoložky sa nezostavujú len ako stavy na konci príslušného referenčného mesiaca. Po upravení o zmeny vyplývajúce z reklasifikácií a precenení príslušných položiek (tzv. netransakcie) sa na základe výpočtu čistých transakcií (tokov) počítajú a zverejňujú ich medziročné miery rastu.

Graf 1 Percentuálny podiel komponentov agregátu M3, jún 2006

3. Peňažné finančné inštitúcie

Ako bolo uvedené vyššie, peňažné finančné inštitúcie sú rezidentské právnické subjekty, tzv. sektor tvoriaci peniaze.

Zároveň predstavujú aktuálnu spravodajskú skupinu, za ktorú sa v zmysle právneho rámca NBS a ECB²⁰ zostavujú mesačné a štvrťročné stavové²¹ a tokové²² údaje. Prioritnými štatistikami zostavovanými za sektor peňažných finančných inštitúcií je konsolidovaná bilancia, odvodenie čistých tokov (transakcií) za príslušné vykazovacie obdobie, zostavenie menových agregátov a protipoložiek a výpočet ich medziročnej miery rastu.

Stabilita vykazovania bilančných štatistík je okrem definovania položiek a metodiky na ich vykazovanie založená aj na úplnom a homogénnom peňažnom sektore, ktorého obsah je na štatistické účely definovaný tzv. zoznamom PFI. Tento zoznam majú príslušné centrálné banky Eurosystemu povinnosť pravidelne aktualizovať a zverejňovať²³. V zmysle systému ESA95 je tvorený dvoma skupinami finančných sprostredkovateľov, označených ako sektor S.121 a S.122 (Tabuľka 1).

Koncepcia peňažných finančných inštitúcií bola vytvorená v spolupráci s národnými centrálnymi bankami eurozóny. Zahŕňa tri hlavné skupiny inštitúcií:

Prvou sú národné centrálné banky. Druhou sú rezidentské úverové inštitúcie²⁴ definované ako subjekty, ktoré sa zaoberajú prijímaním vkladov alebo iných návratných prostriedkov od verejnosti a poskytovaním úverov na svoj vlastný účet. Tretiu skupinu tvoria všetky ostatné rezidentské finančné inštitúcie, ktoré prijímajú vklady od subjektov iných ako PFI na svoj vlastný účet, poskytujú úvery alebo investujú do cenných papierov. Táto skupina zahŕňa väčšinou otvorené podielové fondy peňažného trhu, tzv. *Money Market Funds* (ďalej PFPT).

¹⁶ Nariadenie Rady (EC) č. 2223/96 z 25. júna 1996 o Európskom systéme národných a regionálnych účtov v Európskom spoločenstve.

¹⁷ Okrem štátnej pokladnice v niektorých krajinách sem patria aj tzv. poštové spořirové inštitúcie.

¹⁸ Pasívne položky, ktoré vyказuje v konsolidovanej bilancii sektor vydávajúcí peniaze: PFI a sektor ÚŠS voči sektoru držiacemu peniaze (domácnosti, nefinančné podniky, ostatní finanční sprostredkovatelia a pod.)

¹⁹ Údaje o podielových listoch podielových fondov peňažného trhu sa vyказujú NBS od roku 2004.

²⁰ Usmernenie ECB/2003/2 vznení neskorších predpisov, Nariadenie ECB/2001/13 a Nariadenie ECB/2001/18.

²¹ Vyказuje sa stav jednotlivých položiek aktív a pasív ku koncu príslušného referenčného mesiaca.

²² Údaje potrebné na odvodenie transakcií.

²³ Na stránke ECB <http://www.ecb.int/stats/money/mfi/general/html/index.en.html>, na stránke NBS www.nbs.sk/BANKY/HMBS/MET/INDEX.HTM.

²⁴ Smernica 2000/12/ES Európskeho parlamentu a rady týkajúca sa vymedzenia a povolenia činnosti úverových inštitúcií.

O identifikovaní a zaradení inštitúcie do tretej skupiny (ostatné PFI) rozhoduje stupeň zastupiteľnosti finančných nástrojov nimi vydanými²⁵ a vkladmi uloženými v úverových inštitúciách. Patria do nej najmä

otvorené podielové fondy peňažného trhu Zastupiteľnosť vydaných finančných nástrojov alebo špecifikácia ich blízkej náhrady za bankové vklady v súvislosti s finančnými nástrojmi sa určuje na základe týchto kritérií: likvidita – podielové listy možno späť odkúpiť, splatiť, vrátiť (odpredať) alebo prediť s obmedzenými nákladmi, prevoditeľnosť – znamená možnosť mobilizácie fondov investovaných do finančného nástroja s použitím platobných nástrojov ako sú šeky, príkazy na prevod, priame debety a podobne, konvertibilita – je to možnosť konverzie finančných nástrojov (podielových listov PFPT) na obeživo alebo prevoditeľné vklady, určitosť ceny – znamená vopred presne vedieť kapitálovú hodnotu finančného nástroja z hľadiska národnej meny a obchodovateľnosť – za obchodovateľné sa považujú cenné papiere pravidelne kótované a obchodované na organizovanom trhu²⁶.

Podielové fondy peňažného trhu sa definujú²⁷ ako subjekty kolektívneho investovania, ktorých podielové listy sú z hľadiska likvidity blízky náhradami vkladov a ktoré investujú predovšetkým²⁸ do finančných nástrojov peňažného trhu²⁹, do akcií / podielových listov podielových fondov peňažného trhu, iných prevoditeľných dlžobných nástrojov so zostatkovou splatnosťou do jedného roka, do bankových vkladov alebo ktoré dosahujú výnosnosť blížiacu sa úrokovým sadzbám nástrojov peňažného trhu.

Tabuľka 3 a graf 4 uvádza počet a štruktúru finančných spoločností vykazovaných v zozname PFI k máju 2006 a ich porovnanie v rámci EÚ, eurozóny a SR.

Pokračovanie v č. 10/2006

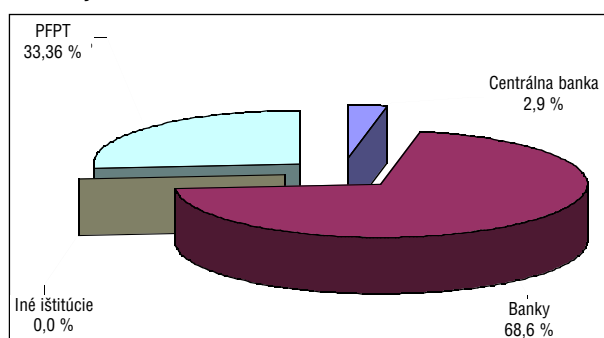
²⁵ Podielové listy vydané správcovskou spoločnosťou podľa Zákona č. 594/2003 Z.z. o kolektívnom investovaní a o zmene a doplnení niektorých predpisov.

²⁶ Na akcie otvorených fondov kolektívneho investovania neexistuje trh v bežnom zmysle. Investori však napriek tomu poznajú denné

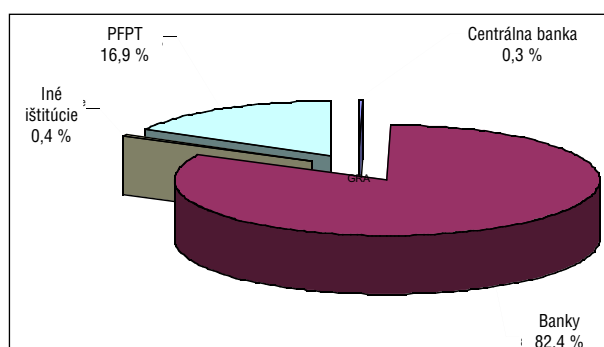
Tab. 3

Júl 2006	PFI	Kategória						
		Centrálne banky	Banky		PFPT		Iné inštitúcie	
			Počet	% podiel na PFI	Počet	% podiel na PFI	Počet	% podiel na PFI
Eurozóna	7 816	13	6 182	79,1 %	1 618	20,7 %	3	0,0 %
Ostatné krajiny EÚ	2 522	13	2 335	92,6 %	130	5,2 %	44	1,7 %
z toho: SR	35	1	24	68,6 %	9	25,7 %	0	0,0 %
EÚ Spolu	10 338	26	8 517	82,4 %	1 748	16,9 %	47	0,5 %

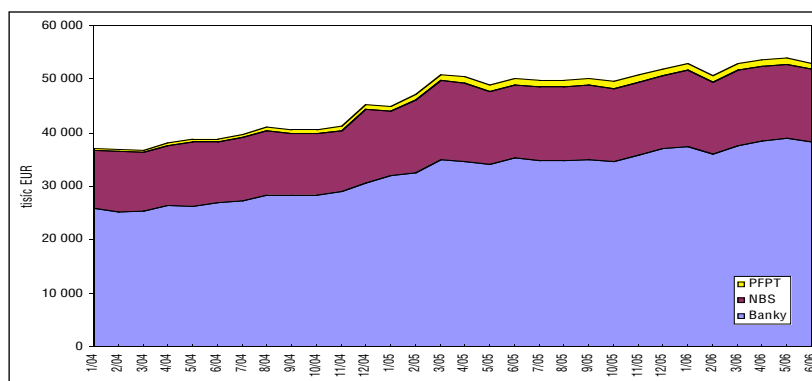
Graf 2 Štruktúra peňažných finančných inštitúcií v SR júl 2006

Štruktúra peňažných finančných inštitúcií v EÚ júl 2006

Graf 4 Príspevok k celkovým aktívam sektora PFI

kotácie týchto akcií a môžu si vyzdvihnúť finančné prostriedky za túto cenu.

²⁷ Príloha I Nariadenia ECB/2001/13.

²⁸ Prínajmenšom 85% investičného portfólia.

²⁹ Para 5, písm. e) Zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých predpisov.

HARMONIZOVANÁ MENOVÁ A BANKOVÁ ŠTATISTIKA NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA

BILANČNÁ ŠTATISTIKA PEŇAŽNÝCH FINANČNÝCH INŠTITÚCIÍ AKO ZÁKLAD NA VÝPOČET MENOVÝCH AGREGÁTOV PODĽA METODIKY EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKY.

Ing. Ivana Brziaková, Národná banka Slovenska

Pokračovanie z čísla 9/2006

Cieľom článku je prezentovať metodiku tvorby agregovanej a konsolidovanej bilancie tvorenej za sektor peňažných finančných inštitúcií, ukázať ich význam ako zdroja informácií na zostavenie a výpočet menových agregátov podľa požiadaviek Európskej centrálnej banky.

4. Agregovaná a konsolidovaná bilancia sektora peňažných finančných inštitúcií

Menové agregáty a protipoložky menového agregátu M3 sú zostavované na základe vytvorenia konsolidovanej bilancie. Predpokladom na vytvorenie konsolidovanej bilancie je zostavenie agregovanej bilancie.

Zdrojom na zostavenie obidvoch bilancií sú mesačné údaje vykazované PFI v požadovanom členení podľa kategórií nástrojov aktív a pasív, splatnosti, mien a sektorových protistrán. Požadované je zostavovanie bilančnej štatistiky za stavy ku koncu príslušného referenčného (vykazovaného) obdobia, ktorým je mesiac a štvrtrok a zostavovanie bilančnej štatistiky tokov.

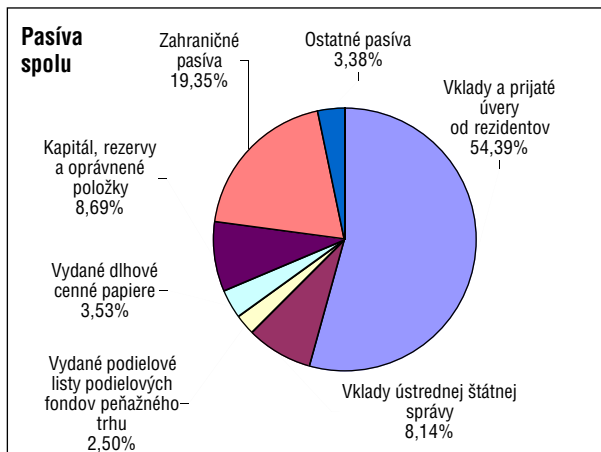
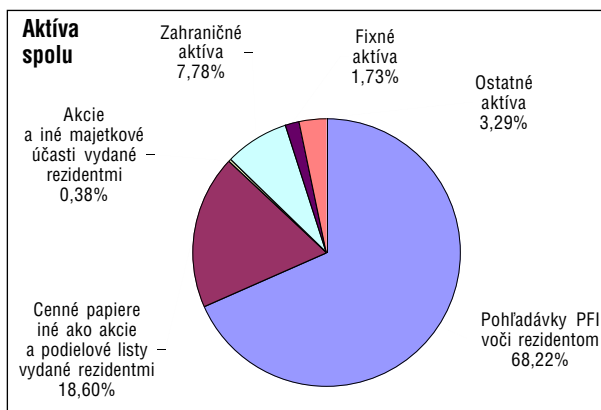
Agregovaná bilancia eurozóny predstavuje sumár národných štatistických bilancií jej 12 členských štátov za sektor PFI. Agregovanú bilanciu je možné preto zostaviť samostatne tak za Eurosystem¹ (sumár bilancií za národné centrálné banky členských štátov eurozóny a bilancie ECB), ako aj za „ostatné PFI“² (sumár 12 agregovaných bilancií za sektor ostatných PFI). Na národnej úrovni každého štátu tak logicky agregovaná bilancia predstavuje sumár všetkých štatistických bilancií, v ktorých PFI vykazujú mesačné údaje v požadovanom členení podľa kategórií nástrojov aktív a pasív, splatnosti, mien a protistrán.

Jednotlivé položky aktív a pasív sú vykazované v členení podľa inštitucionálnych sektorov, ku ktorým patria (časť 6. sektorové členenie zmluvných strán). Aby bolo možné zistiť skutočný objem jednotlivých kategórií záväzkov sektora vydávajúceho peniaze, z agregovanej bilancie sa musia vylúčiť vzájomné pozície medzi PFI. Konsolidácia na účely menovej štatistiky znamená vzájomné započítanie pozícií (obchodov) PFI a konsolidovaná bilancia tak vzniká nasledujúco:

¹ Tvoria centrálné banky členských štátov eurozóny a ECB.

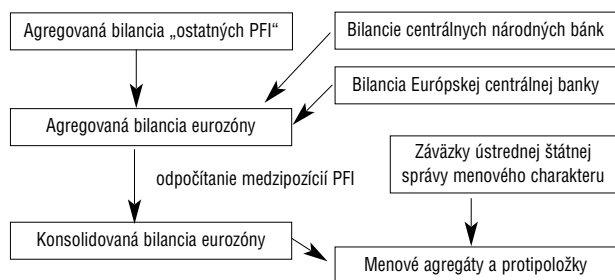
² Tvoria ho inštitucionálny sektor S.122 (podľa ESA95) a to najmä úverové inštitúcie, podielové fondy peňažného trhu.

Graf 5 Agregovaná bilancia sektora peňažných finančných inštitúcií bez NBS, jún 2006

- Vklady a prijaté úvery od PFI (pasíva) sa znížia o pohľadávky voči PFI (aktíva),
- Emisia obeživa NBS sa zníži o hotovosť držanú v pokladniciach PFI,
- Záväzky z vydaných dlhových a majetkových cenných papierov sa znížia o objem takýchto finančných nástrojov na strane aktív vo vlastníctve PFI.

Zostavenie konsolidovanej bilancie PFI na úrovni eurozóny je ukázané na nasledujúcej schéme:

Tabuľka 4 Schéma konsolidovanej bilancie sektora peňažných finančných inštitúcií

Aktíva	Pasíva
1. Pohľadávky* voči rezidentom	1. Obeživo
2. Akcie a iné majetkové účasti	2. Vklady ústrednej štátnej správy
3. Zahraničné aktíva	3. Vklady za sektor ostatná verejná správa a ostatní rezidenti
4. Fixné aktíva	4. Podielové listy podielových fondov peňažného trhu
5. Ostatné aktíva	5. Vydané dlhové cenné papiere
	6. Kapitál a rezervy
	7. Zahraničné pasíva
	8. Ostatné pasíva

*Pohľadávky konsolidovanej bilancie obsahujú údaje za úverové pohľadávky a dlhové cenné papiere vydané rezidentmi inými ako sektor PFI, ktoré sú v držbe sektora PFI.

Úverové pohľadávky tvoria úvery a vklady poskytnuté rezidentom iným ako sektor PFI a neobchodovateľné cenné papiere.

Hlavné funkcie oboch bilancií (agregovanej aj konsolidovanej) možno zhrnúť takto:

- Pasívna strana konsolidovanej bilancie je základom na výpočet menových agregátov (M1, M2 a M3). Usporiadanie položiek a podrobnosť ich členenia umožňuje analýzu M3 a jeho protipoložiek (všetky ostatné položky na aktívnej a pasívnej strane okrem položiek zahrnutých v M3).

- Agregovaná bilancia sektora PFI poskytuje informácie o vzájomných pozíciách PFI v rámci tuzemcov, eurozóny a zvyšku sveta.

- Na základe členenia položiek podľa pôvodnej (zmluvnej) doby splatnosti, mien a sektorového členenia zmluvných protistrán obidve bilancie poskytujú informácie pre porovnávací analýzy a chápanie menového transmisného mechanizmu.

- Bilancie jednotlivých bánk poskytujú základ na výpočet ich rezervnej bázy a určenie povinných minimálnych rezerv.

Informácie odvodzované z týchto bilancií majú tiež svoje obmedzenia:

- Účtovné zaznamenanie určitej skutočnosti, ktoré je podkladom na zostavenie konsolidovanej bilancie je nedostatočné na vysvetlenie príčinnej súvislosti medzi protistranami a agregátom M3.

- Bilancie zaznamenávajú stav finančnej pozície sektora PFI len v určitom časovom momente.

- Agregovaná bilancia nezachytáva napr. podsúvahové transakcie, transakcie medzi nefinančnými spoloč-

nosťami, vládou, domácnosťami a pod. Na zachytenie týchto ostatných finančných tokov je potrebný doplnujúci širší záber informácií o tokoch v ekonomike.

Špecifiká metodiky zostavovania bilančnej štatistiky:

- Úvery a vklady sa vykazujú v menovitej hodnote³.
- Bilančné položky sa vykazujú brutto systémom, t. j. neznižované o opravné položky. Opravné položky, ktoré predstavujú prechodné zníženie hodnoty majetku, sa klasifikujú do položky „Kapitál a rezervy“⁴.

- Časovo rozlíšené úrokové výnosy a náklady z úverov a vkladov sa vykazujú pod položkou „Ostatné aktíva/pasíva“, úvery a vklady sa vykazujú bez časového rozlíšenia⁵.

- Vkladmi splatnými na požiadanie sa rozumejú netermínované vklady, denné vklady alebo denné úvery splatné do konca pracovného času alebo v deň nasledujúci po dni, keď bol vklad alebo úver prijatý.

- Kritériom pre vykazovanie cenných papierov je ich obchodovateľnosť. V súvahovej položke „Cenné papiere iné ako akcie a podielové listy“ sa vykazujú obchodovateľné cenné papiere – prijaté na trh cenných papierov burzy cenných papierov a na iný organizovaný trh. Neobchodovateľné cenné papiere, ktorými sú cenné papiere iné ako akcie a podielové listy, ktoré nie sú prijaté na trh cenných papierov burzy cenných papierov a iný organizovaný trh sú súčasťou súvahovej položky aktív „Pohľadávky“ alebo na pasívnej strane „Vklady“.

- Fixné aktíva sa vykazujú znížené o oprávky vzhľadom na trvalé zníženie hodnoty majetku.

5. Protistrany menového agregátu M3 v konsolidovanej bilancii sektora PFI

Protistrany (alebo protipoložky) menového agregátu M3 sú tvorené tými aktívnymi a pasívnymi položkami z konsolidovanej bilancie sektora PFI, ktoré nie sú zahrnuté do menového agregátu M3. Usporiadanie sú spôsobom umožňujúcim ich analýzu. Odvodenie M3 a protipoložiek z konsolidovanej bilancie PFI ukazuje tabuľka 6. v nasledujúcej schéme:

Tabuľka 5

Aktíva	Pasíva
Pohľadávky voči rezidentom (vrátane cenných papierov vydaných rezidentmi)	M3 ⁶
Čisté zahraničné aktíva	Dlhodobé finančné pasíva
Ostatné aktíva (vrátane fixných aktív)	Ostatné pasíva

³ Jednoznačná požiadavka v Nariadení ECB/2004/21, ktorým sa mení a dopĺňa Nariadenie ECB/2001/13.

⁴ Podľa prístupu ECB opravné položky (*specific provisions*) predstavujú vnútorné fondy PFI akumulované z nerozdeleného zisku.

⁵ Dôvod bol jednak koncepčný, ako aj praktický. ECB nie je presvedčená z analytického hľadiska o výhode začleňovať časové rozlíšenie do menových agregátov. Navyiac, väčšina úrokov z vkladov a úverov je platená štvrťročne alebo ročne, čo znamená, že sezónne očistené údaje by boli de facto na báze časového rozlíšenia.

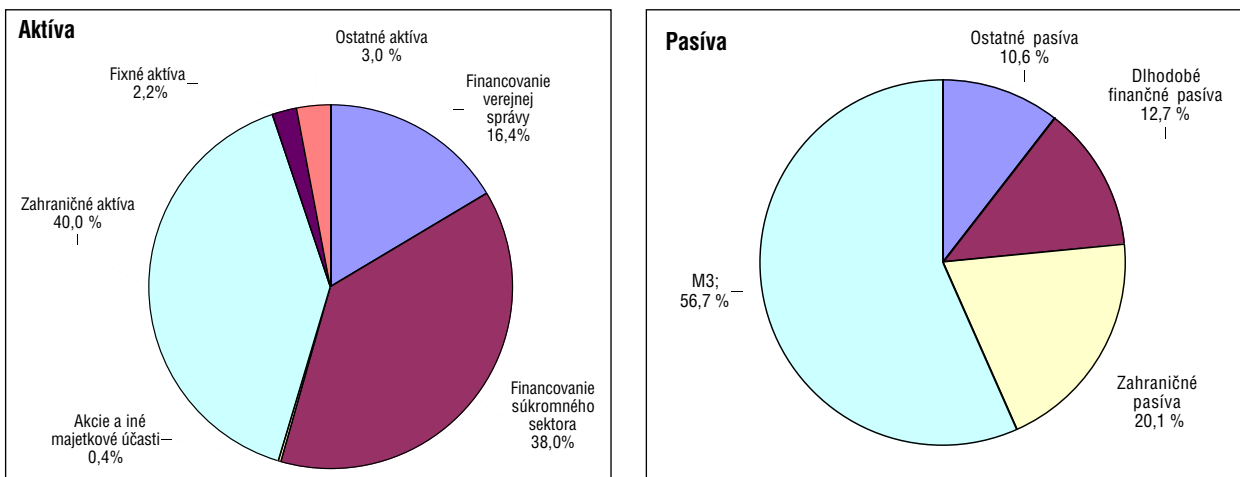
Využitím bilančnej rovnosti možno z danej schémy odvodiť menový agregát M3 takto:

$$M3 = \text{pohľadávky voči rezidentom} + \text{čisté zahraničné aktíva} - \text{dlhodobé finančné pasíva} + \text{ostatné protipoložky}$$

pohľadávky voči nerezidentom (vrátane bánk), zlato a pohľadávky voči MMF.

Zahraničné pasíva sú vklady a úvery prijaté od nerezidentov a záväzky voči Medzinárodnému menovému fondu.

Graf 6 Konsolidovaná bilancia sektora peňažných finančných inštitúcií, jún 2006

Protistrany sú definované nasledujúco:

Pohľadávky voči rezidentom sú úverové pohľadávky poskytnuté rezidentom iným ako sektor PFI + cenné papiere v držbe sektora PFI vydané rezidentmi inými ako sektor PFI.

Táto protipoložka obsahuje aj cenné papiere ako alternatívny zdroj financovania príbuzný úverom, a tak poskytuje presnejšie informácie o financovaní ekonomiky sektorom PFI.

Najdôležitejšími protipoložkami M3 sú pohľadávky voči verejnej správe⁷ a súkromnému sektoru⁸ označované v menovom prehľade aj ako financovanie verejnej správy a financovanie súkromného sektora.

Čisté zahraničné aktíva sú definované ako zahraničné aktíva držané sektorom PFI znížené o zahraničné pasíva sektora PFI.

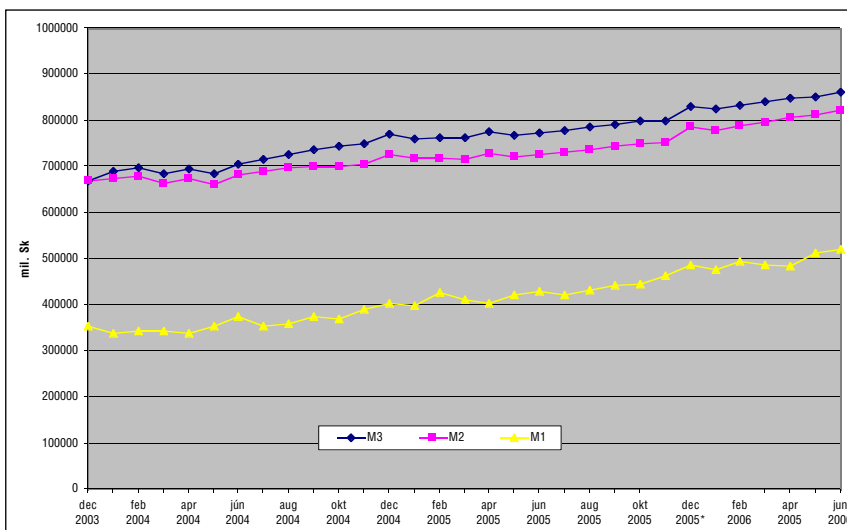
Zahraničné aktíva obsahujú cudziu menu v pokladniciach PFI, cenné papiere vydané nerezidentmi v držbe PFI, úverové

Dlhodobé finančné pasíva tvoria vklady a prijaté úvery s dohodnutou splatnosťou nad 2 roky, vklady s výpovednou lehotou nad 3 mesiace, emitované dlhodobé cenné papiere nad 2 roky sektorom PFI, kapitál, rezervy a opravné položky.

Táto protipoložka obsahuje finančné pasíva vyňaté z M3 vzhľadom na to, že sú považované viac za portfóliové nástroje použité na sporenie ako prostriedky na transakcie.

Ostatné protipoložky zahŕňajú ostatné aktíva (vrátane fixných aktív) a ostatné pasíva (vrátane vkladov prijatých od ústrednej štátnej správy a konsolidačného prebytku).

Graf 7 Menové agregáty – stavy

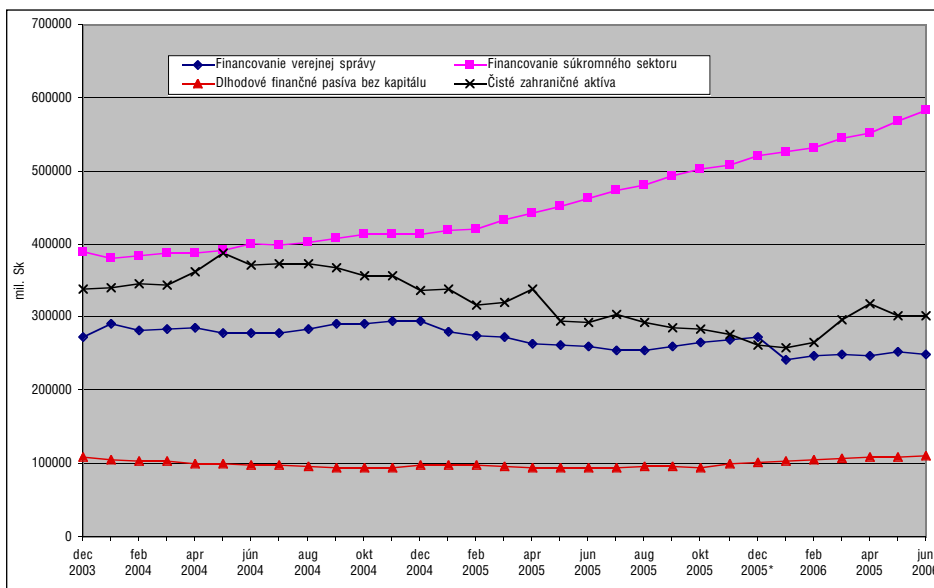
⁶ Vrátane vkladov ústrednej štátnej správy menového charakteru.

⁷ Verejný sektor zahŕňa sektor S.13 podľa ESA95.

⁸ Súkromný sektor zahŕňa sektor nefinančných spoločností S.11, domácností S.14, nefinančných spoločností slúžiacich domácnostiam S.15, ostatných finančných sprostredkovateľov S.123, pomocné finančné podniky S.124 a poisťovne a penzijné fondy S.125.

Graf 7 Protipoložky M3 – stavy

sídlo aj vykazujúca PFI a za nerezidentov. Finančné nástroje v držbe samotných PFI (S.121 a S.122), ústrednej štátnej správy (S.1311) a nerezidentov (S.2) sú z menových agregátov vylúčené, a preto najpodrobnejšie údaje sú poskytované v prípade zmluvnej protistrany, ktorým je sektor držiaci peniaze (S.1312, 1313, 1314, S.11, S.14, S.15, S.123, S.124 a S.125).

Všetky príslušné bilančné položky sa mesačne vykazujú v euro a v ostat-

6. Vykazovanie bilančných položiek v členení podľa jednotlivých kategórií finančných nástrojov, inštitucionálnych sektorov a mien

ECB na zostavenie menovej štatistiky vyžaduje vykazovať mesačné bilančné štatistické údaje v členení podľa jednotlivých finančných nástrojov, splatností, mien a zmluvných protistrán. Rozdielne požiadavky pre aktívnu a pasívnu stranu agregovanej bilancie sú uvedené v nasledovných tabuľkách 6 a 7. Uvedené členenie predstavuje minimálne požiadavky na vykazovanie zo strany ECB⁹, jednotlivé centrálné banky si podrobnosť členenia upravujú podľa systému vykazovania na svojich národných úrovniach.

V mesačnej bilancii PFI sa vykazujú údaje za zmluvné protistrany rezidentov príslušného štátu, v ktorom má

Tabuľka 6 Kategórie nástrojov a splatností:

AKTÍVA	PASÍVA
1. Pokladnica	8. Vklady / Prijaté úvery
2. Úverové pohľadávky banky	do 1 roka
do 1 roka	nad 1 rok
od 1 roka do 5 rokov	8.1. Vklady splatné na požiadanie
nad 5 rokov	8.2. Vklady s dohodnutou splatnosťou
3. Cenné papiere iné ako akcie	do 1 roka
do 1 roka	od 1 roka do 2 rokov
od 1 roka do 2 rokov	nad 2 roky
nad 2 roky	8.3. Vklady s výpovednou lehotou
4. Podielové listy podielových fondov	do 3 mesiacov
peňažného trhu	nad 3 mesiace
5. Akcie a iné majetkové účasti	z toho nad 2 roky
6. Fixné aktíva	8.4. Repo operácie
7. Ostatné aktíva	9. Podielové listy podielových fondov peňažného trhu
	10. Emitované dlhové cenné papiere
	do 1 roka
	od 1 roka do 2 rokov
	nad 2 roky
	11. Kapitál, rezervy a opravné položky
	12. Ostatné pasíva

nej cudzej mene. V prípade nečlenských štátov eurozóny aj v domácej mene. Dodatočne sa na štvrťročnej báze požadujú údaje v členení podľa hlavných cudzích mien¹¹, ktoré slúžia na odstránenie vplyvu kurzových zmien pri výpočte čistých transakcií.

7. Metodika výpočtu rezervnej bázy na výpočet povinných minimálnych rezerv

Údaje vykazované v štruktúre a metodike bilančnej štatistiky jednotlivými úverovými inštitúciami slúžia aj na výpočet povinných minimálnych rezerv, ktoré sú tieto úverové inštitúcie povinné držať.

⁹ Nariadenie ECB/2001/13, časť 2 a tabuľka 1.

¹⁰ DKK, SEK, GBP, USD, JPY, CHF, členské štáty eurozóny podľa Nariadenia ECB/2003/10, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie ECB/2001/13 vykazujú ešte meny nových členských štátov EÚ ak s nimi majú významné transakcie.

¹¹ Toto členenie platí pre nečlenské štáty eurozóny, pre členské štáty eurozóny sa sektorom rezidentov rozumejú všetky krajiny EMU.

¹² To znamená, že aj pobočka zahraničnej banky pôsobiaca na území SR považuje pozície voči svojej centrále a ostatným pobočkám svojej centrále, ktoré sa nachádzajú mimo územia Slovenskej republiky za pozície voči nerezidentom a tie sú súčasťou rezervnej bázy pre výpočet povinných minimálnych rezerv.

Tabuľka 7 Sektorové členenie zmluvných strán¹¹

AKTÍVA	PASÍVA
A. Domáci rezidenti	A. Domáci rezidenti
PFI/Banky	PFI/Banky
z toho NBS	Verejná správa
Verejná správa	ústredná štátna správa
ústredná štátna správa	regionálna štátna správa
regionálna štátna správa	miestna správa
miestna správa	fondy sociálneho zabezpečenia
fondy sociálneho zabezpečenia	Ostatné rezidentské sektory
Ostatné rezidentské sektory	ostatní finanční sprostredkovatelia atď.
ostatní finanční sprostredkovatelia atď.	(S.123+S.124)
(S.123+S.124)	poisťovne a penzijné fondy (S.125)
poisťovne a penzijné fondy (S.125)	nefinančné spoločnosti (S.11)
nefinančné spoločnosti (S.11)	domácnosti atď. (S.14 + S.15)
domácnosti atď. (S.14 + S.15)	B. Nerezidenti
B. Nerezidenti	EMU– Členské štáty menovej únie
EMU – Členské štáty menovej únie	banky
Ostatné krajiny	ostatné orgány verejnej správy
	ostatní
	Ostatné krajiny

Na tento účel ECB vyžaduje vykazovať údaje nasledujúcich finančných nástrojov v členení voči rezidentom, nerezidentom¹² a vo všetkých menách, ktoré tvoria rezervnú bázu (základňu):

- Vklady splatné na požiadanie
- Vklady s dohodnutou splatnosťou – do 2 rokov
- Vklady s výpovednou lehotou – do 2 rokov
- Emitované dlhové cenné papiere – so splatnosťou do 2 rokov

8. Výpočet referenčnej hodnoty M3 – medziročnej miery rastu. Finančné stavy a toky

Ako bolo v úvode uvedené – referenčnou hodnotou menového agregátu M3 je jeho medziročná miera rastu.

Na jej výpočet je potrebné poznať hodnoty čistých transakcií za príslušné referenčné mesiace, hodnoty stavov a vypočítať miery rastu (v %) ako indexy podľa nasledujúceho vzorca:

$$I_t = I_{t-1} - x \left[1 + \frac{Tok_t}{Stav_t} \right]$$

Medziročná miera rastu sa potom vypočítava na základe indexov takto:

$$a = \left[\frac{I_t}{I_{t-1}} - 1 \right] \times 100$$

Bázickým rokom, ktorý používa ECB pre výpočet indexu je december 2001 ($I_{dec2001}=100$). NBS si z dôvodu neúplnosti časových radov harmonizovaných údajov za minulé roky stanovila ako bázu (100) na výpočet medziročnej miery rastu, december 2003. (Graf 9 a 10).

Systém zostavovania menovej a finančnej štatistiky predstavuje systém, v ktorom zmeny stavov¹³ finančných

aktív a pasív úplne zohľadňujú toky zaevidované medzi jednotlivými obdobiami¹⁴. Rozoznávame dva druhy ekonomických tokov: transakcie a ostatné zmeny. Transakcie¹⁵ ako finančné toky vznikajú na základe vzájomnej dohody medzi inštitucionálnymi jednotkami pri vzniku, ukončení alebo zmene vlastníctva finančného aktíva alebo pasíva (predaj, prevod a pod.). Ostatné zmeny (netransakcie) sú všetky ekonomické toky iné ako transakcie. Sú to:

(i) Reklasifikácie a iné zmeny – predstavujú všetky zmeny stavov, ktoré vyplývajú zo zmien zloženia štatistického spravodajského súboru (napr. vznik novej banky, zánik existujúcej banky), zmien v klasifikácii aktív a pasív (v splatnostiach, sektoroch, súvahových položkách), z opráv chýb vo výkazníctve a zmien štruktúry (akvizície, zlúčenia),

(ii) Zmeny výmenných kurzov – zmeny hodnoty aktív a pasív vydaných v cudzej mene

spôsobené zmenou kurzov medzi slovenskou korunou a cudzími menami. Banky nebudú oznamovať NBS vplyv zmien menových kurzov na jednotlivé súvahové položky,

(iii) Precenenia obchodovateľných finančných nástrojov a odpísanie pohľadávok – predstavujú zmeny oceňovania obchodovateľných CP spôsobené zmenou ich ceny (okrem vplyvu zmien výmenného kurzu) alebo zmeny spôsobené odpísaním úverov.

NBS pri zostavovaní štatistiky čistých tokov, t. j. pri vykazovaní skutočných finančných transakcií medzi bankami a ostatnými ekonomickými sektormi počas aktuálneho referenčného obdobia, odstraňuje zo stavových údajov netransakcie ako sú reklasifikácie, zmeny z oceňovania a odpísanie úverov. ECB na svojej úrovni výpočet čistých tokov upravuje ešte o zmeny vyplývajúce z kurzových rozdielov. V metodike ECB je potom možné skutočný tok (čistý tok), ako rozdiel v koncomesačných stavoch upravený o netransakčné zmeny, vyjadriť takto:

$$Tokt = (St - St-1) - Rkt - Rvt - Zkt$$

Tokt skutočný tok v aktuálnom mesiaci

St stav vykázaný v aktuálnom referenčnom mesiaci

St-1 stav vykázaný v predchádzajúcom referenčnom mesiaci

Rvt precenenia a odpísanie úverov v aktuálnom referenčnom mesiaci

Rkt reklasifikácie v aktuálnom referenčnom mesiaci

Zkt zmeny výmenných kurzov v aktuálnom referenčnom mesiaci

¹³ Stavý predstavujú hodnotu aktív a pasív peňažných finančných inštitúcií k určitému časovému okamihu.

¹⁴ Systém národných účtov SNÚ 93

¹⁵ Príručka menovej a finančnej štatistiky Medzinárodný menový fond, kapitola V.Stavy, toky a účtovné pravidlá

Záver

Výkon menovej politiky v eurozóne je podmienený aj harmonizáciou vykazovaných údajov v oblasti menovej a bankovej štatistiky. Na základe požiadaviek ECB zostávajú jednotlivé centrálné banky agregované štatistické bilancie za sektor peňažných finančných inštitúcií v mesačnej a štvrťročnej periodicite. Údaje potrebné na zostavenie menových agregátov a protipoložiek v harmonizovanej metodike a na výpočet medziročnej miery rastu sú založené na stavových údajoch finančných aktív a pasív, vykazovaní netransakcií a na výpočte čistých tokov.

Odbor štatistiky NBS začal od roku 2002 systematicky pracovať na zavádzaní novej metodiky a na vykazovaní požadovaných údajov ECB. Odhady za hlavné menové agregáty za eurozónu sú k dispozícii od roku 1980. NBS zostavuje časové rady za agregovanú, konsolidovanú bilanciu a menové agregáty a protipoložky od januára 2003.

Podrobnejšie informácie k uvedenej oblasti nájdete na

internetovej stránke NBS: <http://www.nbs.sk/BANKY/INDEX.HTM#HMBS> alebo na stránke ECB <http://www.ecb.int/stats/money/aggregates/aggr/html/index.en.html>

Literatúra:

1. The stability-oriented monetary policy strategy of the Eurosystem, January 1999, Monthly Bulletin of the ECB.
2. The balance sheets of the Monetary Financial Institutions of the euro area in early 1999, August 1999, the Monthly Bulletin of the ECB.
3. Euro area monetary aggregates and their role in the Eurosystem's monetary policy strategy, February 1999, the Monthly Bulletin of the ECB.
4. Protokol č. 18 o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky, Kapitola 2. Ciele a úlohy Európskeho systému centrálnych bánk, Článok 5 Zber štatistických informácií.
5. Nariadenie Rady (ES) č. 2533/98 z 23. novembra 1998

o zbere štatistických informácií Európskou centrálnou bankou (Ú. v. ES L 318, 27/11/1998 str. 0008 – 0019) v platnom znení.

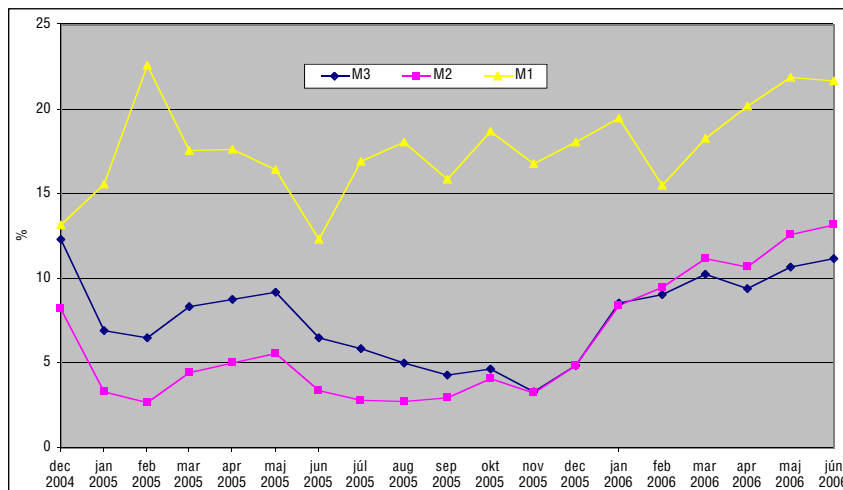
6. Nariadenie (ES) č. 2423/2001 Európskej centrálnej banky ECB/2001/13 z 22. novembra 2001, ktoré sa týka konsolidovanej súvahy sektora peňažných finančných ústavov (Ú. v. ES L 333, 17/12/2001 str.0001 – 0046) v platnom znení.

7. Usmernenie Európskej centrálnej banky ECB/2003/2 zo 6. februára 2003 o konkrétnych požiadavkách Európskej centrálnej banky na štatistické vykazovanie a o postupoch vykazovania štatistických informácií v oblasti menovej a bankovej štatistiky národnými centrálnymi bankami (Ú. v. EÚ L 241, 26/09/2003, str. 0001 – 0460) v platnom znení.

8. Nariadenie Rady (ES) č. 2223/96 z 25. júna 1996 o Európskom systéme národných a regionálnych účtov v spoločenstve (Ú. v. ES L 310, 30/11/1996, str. 0001 - 0469) v platnom znení.

9. Monetary and Financial Statistics Manual, Chapter V. Stocks, Flows and Accounting rules, International Monetary Fund, 2000.

Graf 9 Menové agregáty – medziročné miery rastu

Graf 10 Protipoložky M3 – medziročné miery rastu

